

Sztuka wychowania – poradniki dla nauczycieli

Wychowanie jest sztuką bardzo trudną i niezwykle subtelną. Składa się na nią wiedza, doświadczenie, dużo zdrowego rozsądku i oczywiście dużo miłości. Szkoła jest instytucją, która ma olbrzymi wpływ na rozwój emocjonalny i społeczny młodego człowieka. Szczególną rolę w życiu uczniów odgrywa wychowawca klasy. Jego zadanie jest tym trudniejsze, że z jednej strony musi budować dobry zespół klasowy, a z drugiej strony nie może zapominać, że klasa to grupa różnych indywidualności.

Bycie wychowawcą wymaga od nauczyciela doskonałej orientacji w problemach otaczającej nas rzeczywistości, w tym – zagrożeniach i problemach dotyczących współczesną młodzież. Pomóc mogą mu różnorodne publikacje z zakresu psychologii i pedagogiki, a codzienną pracę wychowawczą uatrakcyjnią zbiory ciekawych scenariuszy godzin wychowawczych.

Chcemy zachęcić nauczycieli do sięgnięcia po adresowane do nich poradniki, dzięki którym wzmocnią swoje poczucie kompetencji jako wychowawcy oraz będą potrafili lepiej radzić sobie z konkretnymi problemami wychowawczymi. Prezentujemy najnowsze serie i cykle wydawnicze oraz wybrane interesujące tytuły ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Lublinie. Mamy nadzieję, że zainspirują one Państwa do twórczej pracy wychowawczej z młodzieżą, aby godziny wychowawcze stały się niezapomnianymi lekcjami życia.

SERIA „SCENARIUSZE GODZIN WYCHOWAWCZYCH” Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne – 2008

Proponowane przez specjalistów scenariusze godzin wychowawczych to gotowy zestaw praktycznych narzędzi do przeprowadzenia ciekawych, różnorodnych i atrakcyjnych dla uczniów zajęć. Bogata tematyka scenariuszy pozwoli pedagogom skutecznie kształtować właściwe postawy młodzieży, rozwijać umiejętności społeczne i komunikacyjne, zachęcić wychowanków do pracy nad własnym charakterem oraz przygotować ich do dokonywania mądrych wyborów życiowych.

Seria adresowana do nauczycieli i wychowawców głównie gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych, obejmuje tytuły:

Jak się uczyć? Treningi pamięci, szybkie czytanie, techniki notowania (Marek Grębski)

Jak wykorzystać czas? (Barbara Dworakowska)

Jaki zawód wybrać? (Bolesław Bielak)

Narkotyki? Nie, dziękuję (Joanna Wrześniowska)

Sztuka unikania konfliktów. Jak rozmawiać z nauczycielami i kolegami?

(Ewa Kiezik-Kordzińska)

Wszyscy za jednego, jeden za wszystkich. Jak zintegrować klasę? (Ewa Kiezik-Kordzińska)

Złe emocje pod kontrolą. Jak wyciszyć agresję, treningi i strategie, lekcje relaksacji (Berta Strycharska-Gać)

SERIA „KOMPETENTNY NAUCZYCIEL”

Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne – 2005

Trudne tematy. Propozycje godzin wychowawczych (Ewa Grzesiak, Renata Janicka-Szysko, Magdalena Steblecka)

Tytułowe trudne tematy to uzależnienia, zarówno od narkotyków, nikotyny, alkoholu, jak i jedzenia czy sekt. Dzięki scenariuszom zawartym w tej publikacji wychowawcy szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych będą mogli zmierzyć się z zagadnieniami problemowymi, o których często mówi się w mediach, a które rzadko poruszane są w czasopiśmie metodycznych dla nauczycieli. Propozycje godzin wychowawczych mogą być wykorzystane również przy tworzeniu szkolnego programu wychowawczego.

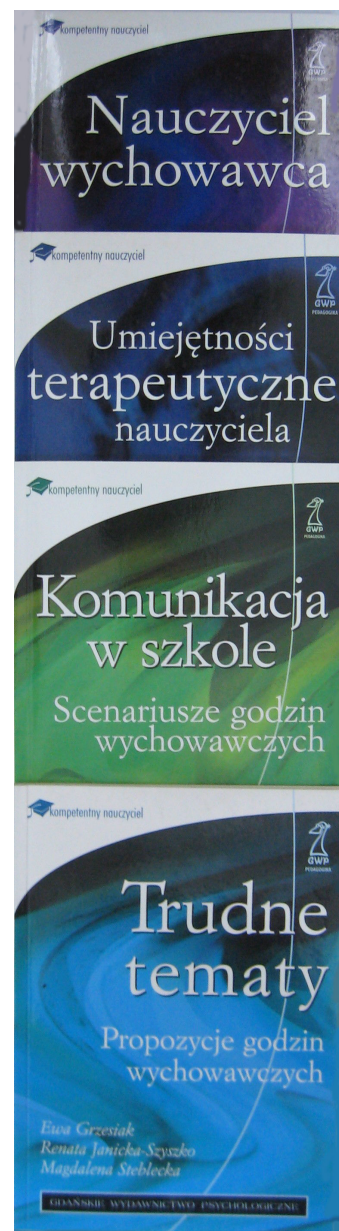
Komunikacja w szkole. Scenariusze godzin wychowawczych (Ewa Grzesiak, Renata Janicka-Szysko, Magdalena Steblecka)

Zaprezentowane w książce scenariusze dotyczą szeroko rozumianej komunikacji interpersonalnej. Autorki proponują cykl lekcji, m.in. o komunikacji niewerbalnej, asertywności, sztuce przemawiania i negocjowania, stereotypach, tolerancji oraz o samoakceptacji. Sztuka sprawnego komunikowania się z ludźmi obejmuje nie tylko posługiwanie się językiem, ale także pomaga lepiej zrozumieć siebie, ma wpływ na proces zdobywania wiedzy oraz bezpośrednio wpływa na nasze funkcjonowanie w świecie.

Publikacja przeznaczona jest dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

Nauczyciel wychowawca (Garry Hornby, Eric Hall, Carol Hall)

Praktyczny poradnik dla każdego wychowawcy, który chciałby doskonalić umiejętności budowania właściwych relacji z uczniem, a także jego rodzicami – począwszy od skutecznego słuchania ucznia poprzez strategie interwencji, z których nauczyciel może korzystać podczas rozmów o zmartwieniach, trudnościach i traumatycznych wydarzeniach w życiu wychowanków, aż po pomoc i doradztwo rodzicom. Praca adresowana jest do nauczycieli wszystkich poziomów nauczania oraz do psychologów i pedagogów szkolnych.

Umiejętności terapeutyczne nauczyciela (Gail King)

Autorka książki jest psychoterapeutką i doradcą, specjalizuje się w szkolnych problemach młodzieży. Zgodnie z najnowszymi trendami pedagogicznymi, każdy nauczyciel powinien posiadać pewne umiejętności terapeutyczne, które są niezbędne do indywidualnej pracy wychowawczej z uczniem. Są to umiejętności związane z aktywnym słuchaniem drugiej osoby i z odpowiednim reagowaniem. Warunkiem powodzenia w indywidualnej pracy wychowawczej jest nawiązanie relacji opartej na zaufaniu. Dzięki wykorzystaniu przedstawionych w poradniku technik terapeutycznych, nauczyciel stanie się kompetentnym doradcą, który pomoże uczniowi w zrozumieniu i wyjaśnieniu jego problemów, w dokonywaniu samodzielnych wyborów i w dochodzeniu do własnych wniosków. Spośród poruszanych zagadnień, na podkreślenie zasługuje etyczny wymiar relacji między nauczycielem a potrzebującym pomocy uczniem.

CYKL „SZUKAŁEM WAS... – SCENARIUSZE LEKCJI WYCHOWAWCZYCH DLA POKOLENIA JANA PAWŁA II” Wydawnictwo „Rubikon” – 2005

Niecodzienną propozycję metodyczną dla nauczycieli stanowi cykl trzech publikacji opartych na naukach Jana Pawła II. Każda z nich przeznaczona jest dla innego poziomu nauczania – szkoły podstawowej (klasy IV-VI), gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.

Nauki Jana Pawła II dotyczą uniwersalnych wartości, obejmują każdą dziedzinę życia człowieka, a sam Papież był niedoścignionym autorytetem dla całego pokolenia młodzieży, określanego jako pokolenie JP2. Miłość, rodzina, przebaczenie, troska o utrzymanie pokoju, ojczyzna, ochrona środowiska naturalnego, przywiązanie i szacunek dla tradycji narodowych, wiara – to tylko część zagadnień poruszanych w listach, encyklikach i innych pismach Jana Pawła II, które stały się podstawą do skonstruowania scenariuszy lekcji wychowawczych. Autorami konspektów są nauczyciele i katecheci z wieloletnim doświadczeniem pedagogicznym.

W zgodzie z naturą, ludźmi i samym sobą. Wybór scenariuszy godzin wychowawczych dla klas IV-VI z zakresu ścieżki ekologicznej i prozdrowotnej (Krystyna Cygal, Beata Kuczera)

Wydawnictwo Oświatowe „Fosze” – 2007

Połączenie godziny wychowawczej z treściami ścieżek ekologicznej i prozdrowotnej jest ciekawą propozycją, szczególnie dla wychowawców, którzy są jednocześnie nauczycielami przedmiotów przyrodniczych. Tematyka scenariuszy obejmuje problemy ochrony środowiska naturalnego (np. segregacja śmieci, ochrona zagrożonych gatunków zwierząt, negatywne skutki działalności człowieka na Ziemi), zagadnienia zdrowego trybu życia (np. stres, używki, sport, higiena osobista), techniki pracy umysłowej oraz rozwijanie zainteresowań. Zajęcia uatrakcyjnią bogaty zestaw gier edukacyjnych, ćwiczeń praktycznych, scenki dramatyczne, debata, a także elementy metody projektu.

My – razem w społeczeństwie. Scenariusze zajęć dla uczniów szkół gimnazjalnych (Aleksandra Banasiewicz-Tenerowicz)

Oficyna Wydawnicza „Impuls” – 2008

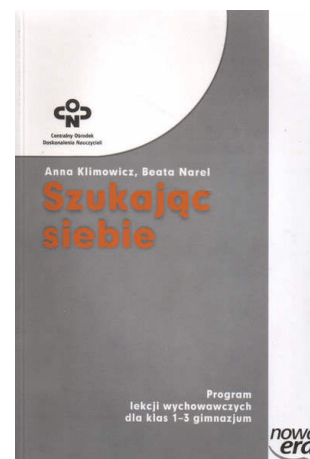
Publikacja skierowana jest do nauczycieli, pedagogów i psychologów pracujących w gimnazjach. Zbiór scenariuszy tworzy program, który może być stosowany jako całość, każdy z konspektów może być również realizowany jako odrębne zajęcia. Program służy rozwijaniu u młodzieży szeroko rozumianych kompetencji społecznych, takich jak: umiejętność pracy w grupie, komunikacja, pozytywna autoprezentacja, asertywność, rozwiązywanie konfliktów czy opanowanie stresu. W ramach poszczególnych kręgów tematycznych wyodrębniono od dwóch do czterech spotkań. Do rozdziałów dołączono propozycje lektur dodatkowych dla prowadzących. Scenariusze te mogą być także wykorzystywane przez poradnie psychologiczne.

Szukając siebie. Program lekcji wychowawczych dla klas 1-3 gimnazjum (Anna Klimowicz, Beata Narel)

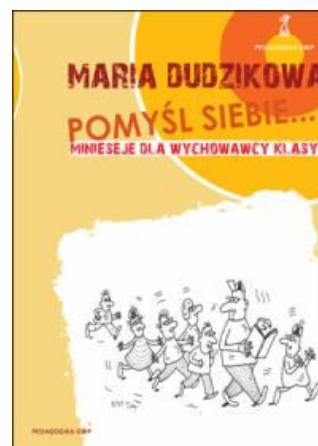
Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, „Nowa Era” – 2008

Program zawiera całościowy, podzielony na trzy lata projekt pracy wychowawczej w gimnazjum, a więc z młodzieżą w okresie dojrzewania między 14 a 16 rokiem życia. Realizacja zaproponowanych w programie zajęć korzystnie wpłynie na rozwój społeczny uczniów, umożliwi większą koncentrację na nauce, zmniejszy napięcia związane z funkcjonowaniem w szkole i przyczyni się do minimalizowania zachowań niewłaściwych. Autorki uwzględniły w programie również współpracę z rodzicami – w publikacji znajduje się propozycja ankiety dla rodziców, która może być pomocna w skonstruowaniu programu wychowawczego szkoły.

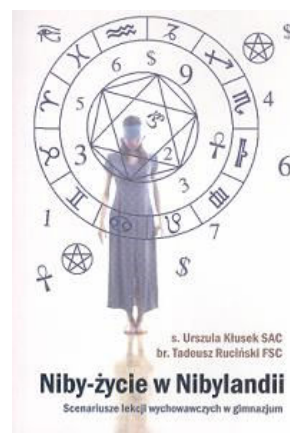
Pomyśl siebie... Minieseje dla wychowawcy klasy (Maria Dudzikowa)
Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne – 2007

Książka składa się z 21 miniesejów. Teksty ujęte są w bloki tematyczne, które mają zachęcić wychowawców do krytycznej autorefleksji. W różnych kontekstach i aspektach oraz z różnych perspektyw wychowawca może spojrzeć na siebie jako na: „kreatora ładu społecznego”, „autorytet”, „uwikłanego w śmiech”, „rzecznika autokreacji”. W recenzji wydawniczej Lech Witkowski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego pisze: *Rozważania Autorki podstawią „pod nos” czytelników – głównych adresatów książki, czyli tytułowych „wychowawców klasowych” nie tylko lustro, w którym się sami przejrzą, ale aktywnie prowokujący „ekran”, na którym mogą zostać wyświetlone zaskakująco głębokie [...] myśli i scenki obnażające skandal bezrefleksyjności i fałszu wyobrażeń o „ludzkim” obliczu szkoły, aż po zawstydzenie. [...] Dają tu o sobie bowiem znać, krytyczne aż do bólu, głosy uczniowskie, wymowne scenki rodzajowe, odniesienia do opisów i wypowiedzi z gazet codziennych [...].*

Niby-życie w Nibylandii. Scenariusze zajęć wychowawczych dla uczniów gimnazjum (Urszula Klusek, Tadeusz Ruciński)
Wydawnictwo „Rubikon” – 2006

Tytułowa Nibylandia to dzisiejsza niby-rzeczywistość oferowana przez potężny przemysł rozrywkowy i wszechobecną popkulturę, w którą uciekają przed prawdziwym życiem młodzi ludzie. Wielu z nich nie zdaje sobie sprawy, że to pułapka. Proponowane scenariusze godzin wychowawczych pomogą zdemaskować różne formy ucieczek w niby-szczęście, niby-miłość czy niby-piękno. Jak wpływa na młodzież mroczny nurt popkultury? W jaki sposób uzależniają gry komputerowe, telewizja, przymus konsumpcji? Na jakich potrzebach i tęsknotach nastolatków żerują reklamy? Jak uświadomić młodzieży, co czyni życie pięknym, dobrym i wartościowym? – to tylko niektóre z problemów podejmowanych przez autorów scenariuszy.

Obyś cudze dzieci... wychowywał. Jak radzić sobie z problemami wychowawczymi w gimnazjum (i nie tylko) (Magdalena Sakowska, Joanna Sikora, Alina Żwirblińska)

Oficyna Wydawnicza Nauczycieli – 2003

Celem publikacji jest ułatwienie wychowawcom rozpoznawania przyczyn i rodzajów zachowań trudnych młodzieży – przede wszystkim gimnazjalistów, choć wiele pomysłów będą mogli wykorzystać również pedagodzy pracujący w szkołach podstawowych, zawodowych, liceach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Nauczyciele znajdą tutaj podstawowe wiadomości na temat komunikacji werbalnej i niewerbalnej oraz praktyczne rozwiązania ułatwiające komunikację między nauczycie-

lem a klasą, w tym propozycje ćwiczeń rozwijających umiejętność uważnego słuchania ucznia. Autorki podpowiadają, na co trzeba zwrócić uwagę obserwując ucznia, u którego występują zaburzenia zachowania i jak pracować z takim dzieckiem. Wiele uwagi poświęcają współpracy z rodzicami, w których każdy wychowawca powinien mieć swoich sprzymierzeńców. Osobny rozdział dotyczy profilaktyki uzależnień, zawiera: podstawowe założenia realizacji programów profilaktycznych, warunki, jakie powinien spełniać szkolny program profilaktyczny, wzory ankiet i programów.

Książka prezentuje również znakomite scenariusze godzin wychowawczych, zajęć profilaktycznych i spotkań z rodzicami.

Dla dobra dziecka. O warsztacie pracy nauczyciela-wychowawcy (Maryla Sowisło)

Oficyna Wydawnicza „Impuls” – 2007

Praca ta będzie przydatna szczególnie początkującym wychowawcom pracującym w różnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Autorka przedstawia zagadnienia metodyczne związane z kluczowymi dla praktyki pedagogicznej działaniami: diagnozowaniem dziecka i jego środowiska, planowaniem pracy opiekuńczo-wychowawczej i jej organizowaniem oraz tworzeniem konspektów zajęć wychowawczych.

Przykłady, propozycje, rady i wskazówki metodyczne zawarte w książce zainspirują nauczycieli do twórczego myślenia i poprawnego pod względem metodycznym działania w różnych sytuacjach wychowawczych.

Wychowywać, ale jak? Przewodnik dla nauczyciela-wychowawcy (Iwona Kutrzyk-Jurków, Aleksandra Charązka)

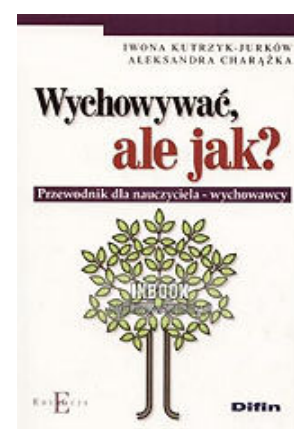
Centrum Doradztwa i Informacji „Difin” – 2005

Publikacja to nowoczesny przewodnik metodyczny adresowany do wychowawców. Zgromadzone w nim konspekty i scenariusze pozwolą nauczycielowi przygotować ciekawe zajęcia, w czasie których poruszane będą zagadnienia frapujące współczesną młodzież. Konspekty lekcji zgrupowane są w trzech modułach. W module *Mówić czy rozmawiać – rzecz o dialogu* znalazły się propozycje zajęć na temat asertywnego odmawiania, tworzenia pozytywnego klimatu rozmowy, a także konspekty spotkań związanych z pracą wychowawcy: pierwszej rozmowy z dyrektorem szkoły, pierwszej godziny wychowawczej i pierwszej wywiadówki.

Moduł *Normy, wartości, zasady – to „towar przeterminowany, czy wciąż zdatny do spożycia?”* dotyczy *savoir-vivre’u* w miejscach publicznych, w grupie rówieśniczej oraz w sytuacjach egzaminacyjnych, porusza zagadnienia tolerancji, patriotyzmu i personalizmu.

W trzecim module *Głowa do góry – rzecz o postawach życiowych* rozpatrywane są kwestie samooceny, presji otoczenia, pozytywnego egoizmu oraz układania relacji z członkami najbliższej rodziny.

Zaletą przewodnika jest dobór różnorodnych tekstów do wykorzystania podczas zajęć (np. reportaże, raporty z badań socjologicznych) oraz aktywizujących me-

toż nauczania, takich jak burza mózgów, dyskusja plenarna i w grupach, odgrywanie ról, symulacje.

Artykuł ukazał się w czasopiśmie „Ad rem” 2009 nr 18 s. 54-57